

Wal’laansa Dhukkuba Sombaa (DhS) Kan Riphee Jiru (Isoniazid fi Rifapentine INH-RPT)

Qoranaan fayyaa keessanii riphee kan jiru dhukkuba akka qabdan agarsiisa. Kunis akka *jarmiin* dhukkuba sombaa DhS qaama yks dhaqna keessan keessa akka jiru dhukkubsachuus akka dandeessan agarsiisa.

Jarmiin DhS kun amma isin hinmiidhan, nama garabiraattis hindarbu. Jarmiin kun akka waan rafanii jiraniiti. Jarmiin DhS kun yoo dammaqan garuu isin dhukkubuun hinmala. Yeroo sana egaa Dhukkuba Sombaa isa si’aa (damaqaa) yks hojii isaa hojjechuutti jiru jedhama. DhS akkasii namoota garabiraattis dabarsuu hindandeessu.

DhS Si’aa Attamitiinan Of’irraa Eeguu Danda’a?

DhS si’aa of’irraa eeguudhaaf qoricha fudhachuu hindandeessu. Isoniazid fi Rifapentine (INH-RPT) kanjedhaman qoricha lama walduukaa *LTBI* kan jedhamu dhukkuba sombaa DhS ittin wallaananiidha. Qorichi kun jarmii DhS utuu isaan riphanii yks rafafanii jiraniiti, utuu isin hindhukkubin ajjeesu. Garuu jarmiin DhS kun baayyee cimoo waanta’aniif qorichi ajjeesuudhaaf ji’a baayyee fudhachuu mala.

Qoricha INH-RPT jedhaman kana fudhachudhaaf doctoorii yks narsii (nurse) keessan torban 12f torban torbaniin dhaqxaniiti. Qoricha keessan nyaata malee yoo fudhattan caalaa gaariidha. Yoo garaa keessan isin tuqe yks dhukkubsee garuu midhaan xinnoo wajjin fudhachuu hindandeessu.

Eegaa na’hindhukkubnnee maaliif qoricha fudhachuun nabarbaachisa?

Jarmiin DhS kan riphanii jiran utuu isaan dammaqanii isin hindhukkubin qorichaan ajjeesuutu salphata.

Yoon qoricha hinfudhanne maaltu anairra ga’a, maaltu ta’a?

Yoo qoricha INH-RPT, guyyaa baayyeedhaaf fudhachuu dhiifan, utuu doctooriin yks narsiin (nurse) keessan isinitti hinhimin yoo dhaabdan DhS inni riphee jiru si’a’ee(ka’ee) isin dhukkubuu danda’a. Isinii fi maatiin keessan akka fayyaan keessan eegamuuf *jarmii* DhS ajjeesuun barbachisaa dha.

Kattabii BCG fudhadheera yoo tae’oo?

BCGn ijoolleen DhS cimaa dhaan akka hinqabamne irraa ittisa, garuu waggoota yaraadhaaf. *LTBI* yks DhS s’aan akka nama hinqabanne hinittisu. BCG fudhattaniitu yoo ta’eyyuu DhS *TBI* irraa isinii fi warra garabiraa akka eeguuf qoricha fudhachuutu isin irra jira.

Kaffaltii INH-RPT Baasuu Yoon Hindandeenye’oo?

Qoricha DhS Kutaa Fayyaa Sagantaa Dhukkuba Sombaa (DhS) Minnesota biraa karaa itti tola argattan doctoorii yks narsii keessan wajjin dubadhaa.

Yoon Iddoo Garabiraa adeeme'oo, geddaradhe'oo?

Magaalaa yks *state* garabiraatti iddoo utuu hingedaratin doctorii yks narsii (nurse) keessanitti himaa, beeksisaa. Erga iddoo geddarattan boddee qoricha DhS akka itti fuftanii argattan isin gargaaruuf hindanda'u.

Waa'ee Qoricha DhS LTBI jedhamuu maal beekuutu ana'irra jira?

- Hamma qoricha keessan LTBI fudhachuu raawwattanitti biiraa, daadhii-wa'inii yks dhugaatii alkoolii qabu hindhuginaa. Qoricha DhS LTBI fudhataa utujirtanii yoo dhugaatii alkoolii qabu dhugdan tiruu keessan miidhuu hindanda'a.
- Qoricha garabiraa kan fudhatan yoo jiraate doctorii keessanitti himaa.
- Qoricha INH-RPT fudhata utuu jirtanii akka hinulfoofne of'eeggadhaa. Yoo ulfooftan garuu doctorii kessan yks narsiitti (nurse) battaluma sana bilbilaatii itti hima.

Namooti baayyeen qoricha INH-RPT rakkoo tokko malee fudhachuu danda'u. Namooti tokko tokko'immoo rakkini kanaa gadi jiran irra ga'uu hinmala:

- Guyoota sadii oliif o'isaa yks gubaa qabaachuu
- Nyaataaf fedhii dhabuu yks dadhabiin itti dhaga'aamuu.
- Garaan isaanii tasgabii dhabu yks balaqamsiisuu.
- Dhukkubbii garaa keessaa gara gadii.
- Fincaan gurraach bifa shaa'ee yks buna fakaatu finca'uu
- Gogaa dhaqnaa yks ija bifa keelloo fakatuu qabaachuu
- Gogaa isaanii irratti shif jechuu (horbobba'uu), hossisu.
- Harka fi miilla hadoochuu yks ciciniinu.

Rakkina kanaa olii keessaa tokkooyyuu yoo of'irratti argitan, qabaattan:

1. Qoricha keessan sana fudhachuu dhaabaa.
2. Battaluma sana doctorii yks narsii (nurse) keessanitti bilbilaa. Hama bellama keessan isa itti aanuutti hineeginaa.

Qoricha keessan akka docotooriin yks narsiin keessan isinitti himanitti fudhadhaa. Yoo guyyaa baayyee utuu hinfudhatin haftan qorichichii hojjechuu dhiisuu hinmala.

Beelama mana yaalaa keessan hundumaa eegadhaa. Doctooriin yks narsiin keessan wallaansi keessan akka inni fiixaan isiniif ba'u yaalii isinii godhu.

Beelamiikoo Qoricha DhS itti aanu:

Guyyaa:

Yeroo:

Doctorii yks nursii:

Iddo isaa:

Lakoobsa bilbilaa:

Minnesota Department of Health
Tuberculosis (TB) Prevention and Control Program
P.O. Box 64975, St. Paul, MN 55164-0975
651-201-5414
www.health.state.mn.us/tb